

Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

VWS OMGEVINGSANALYSE COVID-19

Analyseperiode 12:00 uur d.d. 20 januari – 12:00 uur d.d. 21 januari

5.1.2e

Directie Communicatie Vragen? Mail naar

5.1.2e

@minvws.nl

Wie is getroffen? (1 ^e ring)	Wie is betrokken? (2 ^e ring)	Wie voelt zich betrokken? (3 ^e ring)
Nederlanders overleden aan COVID-19	- Familie, vrienden, omwonenden van getroffen Nederlanders - Groepen die pleiten voor uitzondering avondklok - Politie- en boa-bonden	- Algemeen publiek - Politici - Virologen, epidemiologen en arts-microbiologen - Psychologen

Samenvatting

- 'Virusmutanten dwingen Nederlanders terug het huis in', daarom gaat de premier met de avondklok 'tot de bodem van de gereedheidskist' (de Volkskrant). Experts zijn verdeeld of en hoe de virusmutanten het hoofd moeten worden geboden. Zo is er volgens coronaviroloog Eric Snijder (LUMC) nog geen reden voor 'blinde paniek', maar daartegenover staat RIVM-viroloog Chantal Reusken die zich juist ernstig zorgen maakt. "Om de Zuid-Afrikaanse variant, maar ook om de Zuid-Amerikaanse variant, die dezelfde signatuur heeft." Bestuursvoorzitter Ingrid Wolf van HMC Haaglanden sluit niet uit er dat files voor de Nederlandse ziekenhuizen kunnen ontstaan wanneer alle IC-bedden vol liggen als de Britse mutant toeslaat, zelfs met alle maatregelen zijn genomen.
- Onduidelijkheid rondom de persconferentie van gisteren, want wat was nou een voornemen en wat een maatregel? Het 'paardenmiddel' (De Telegraaf) lijkt ingezet, maar er moet nog wel worden gestemd in de Kamer. Het lot van de avondklok ligt dus in handen van de Kamer, aldus het AD. De parlementaire verslaggevers zijn het erover eens dat de avondklok een ruilmiddel is om bijvoorbeeld D66 over de streep te trekken. "Zo ziet politiek wisselgeld eruit", omschrijft Wouter de Winther (De Telegraaf). "To sweeten the deal", krijgt D66 voor instemming met de avondklok – het zo graag gewilde – inreisverbod terug. Ook zijn de verslaggevers het eens dat de partijen niet snel tegen de avondklok zullen stemmen, "want wie wil, in aanloop naar de verkiezingen, een derde golf op zijn geweten hebben?", zo klinkt het.
- Zorgen over de mentale gezondheid van Nederlanders nu de nieuwe maatregelen het sociale contact nog meer aan banden leggen. 'De sociale bodem komt in zicht', kopt Trouw. "... elke keer als we denken dat het beter wordt, komt er weer een klap. De maatregelen worden niet soepeler, maar strenger. En dan zien we nu ook nieuwe varianten van het virus erbij komen. Dat demotiveert enorm. Het is de kunst om in je leven op zoek te blijven naar wat er wel positief is en daar aandacht op te richten", zegt ggz-psycholoog Najla Edriouch.
- Onder de aandacht is de handhaving van de avondklok. Jan Struijs van de Nederlandse politiebond zegt dat agenten zich op straat terughoudend zullen opstellen. "We gaan niet willekeurig auto's en fietsers aanhouden. We concentreren ons alleen op de excessen. We krijgen nu al ontzettend veel meldingen binnen over andere zaken."
- Men is niet gerust over het uitstellen van de tweede prik, die 'tussen neus en lippen door' werd aangekondigd tijdens de persconferentie. Media zetten 'de mitsen en maren op een rij' (Het Parool). Pfizer-directeur Marc Kaptein zegt bij talkshow Op1 dat Pfizer de effectiviteit dan niet meer kan garanderen; die 95% effectiviteit geldt alleen bij een tweede dosis na drie weken. In het NOS journaal vertelt AMC-hoogleraar Marjolein van Egmond dat een 'aantal weken later niet heel veel uitmaakt', maar dat moeten geen maanden worden. NU'91 herhaalt de eerdere oproep om de tweede prik niet uit te stellen. We "... zijn bang dat door het later toedienen van de tweede dosis zorgprofessionals straks onvoldoende beschermd zijn", zegt voorzitter Stella Salden.

Karakterisering

-

SISOS (Slachtoffers – Identiteiten – Schade – Oorzaken – Scenario's)

Slachtoffers

- Eurostat meldt dat er in het voor- en najaar van 2020 veel meer mensen zijn overleden in EU-landen dan normaal. In april piekte de oversterfte met bijna een kwart meer doden dan gemiddeld in de EU-landen in die maand. Tussen maart en oktober vielen er ongeveer 297.500 meer doden dan in de voorgaande jaren. Dat zullen er meer dan 300.000 worden als de cijfers over november en december er zijn.

Informatiebehoefte

Welke informatievragen leven er bij getroffen?

- Er zijn veel vragen over de regels van en de uitzonderingen op de avondklok. Media als AD, NRC en de Volkskrant beantwoorden vragen als: Gaan winkels en afhaaldiensten dan ook dicht?; Voor wie gaan er uitzonderingen gelden?; Waar vind ik zo'n verklaring om de straat op te mogen?
- Jeugdzorg Nederland [zegt](#) veel vragen te ontvangen over de vaccinatie van jeugdzorgmedewerkers, ook van niet-leden.
- Wanneer het Caribisch gebied mag beginnen met vaccineren, met welk vaccin en hoeveel ze daarvan krijgen is nog onbekend, zegt Leoni Schenk van Caribisch Netwerk. Terwijl de eilanden er klaar voor zijn: "Ze hebben priklocaties, ze hebben personeel. Ze hebben plannen liggen die eigenlijk pas deze week door het RIVM bekeken worden." De eilanden zijn al sinds oktober met VWS in gesprek, "dus je kunt beredeneren dat ze dit al hadden kunnen plannen", aldus Schenk.

VWS zei genoeg vaccins te hebben gekocht voor het Caribisch deel van het koninkrijk. Maar "de premier van Aruba heeft inmiddels gezegd, 'als ik nou weet hoeveel ik krijg en het is niet genoeg, dan ga ik het ergens anders kopen'."

- **NRC** beantwoordt zes vragen over een Europees vaccinatiepaspoort: Waar is zo'n paspoort voor bedoeld?; Wat zijn de voordelen?; Wat zijn de bezwaren?; Is het Griekse voorstel kansrijk?; Wat vindt de Nederlandse regering?; Als het voorstel nu op niets uitloopt, bestaat dan de kans dat er later wel onderscheid gemaakt wordt?
- Op de **corporate social mediakanalen van VWS** vraagt men waarom er niet meer aandacht wordt besteed aan bijvoorbeeld de Luisterlijn? En of er een soort 'ideeënbuys' voor suggesties van burgers m.b.t. coronabeleid?
- Op de **social mediakanalen van minister De Jonge** worden enkele vragen gesteld over de nieuwe maatregelen: Hoe werkt de avondklok voor daklozen?; Mag een oppas nog wel naar huis na de avondklok? Hoe werkt de maximaal 1 gast voor gescheiden ouders; mogen kinderen van 13+ niet meer tegelijk langskomen? Gaan mensen niet gewoon vanuit buurlanden vliegen?

Hoe wordt het incident omschreven (welke facts en figures worden benoemd)?

- Volgens de **Landelijke Vereniging voor Mantelzorgers** kunnen mantelzorgers de verklaring voor noodzakelijke mantelzorg vinden op mantelzorg.nl.
- **Pedro Pieters van Openbaar Vervoer Nederland (OVnl)** zegt dat het OV tijdens de avondklok blijft rijden, omdat het een 'vitale functie' draagt. Bijvoorbeeld voor mantelzorgers of mensen die naar het ziekenhuis moeten.
- Het **Rode Kruis** stelt zijn hulplijn langer open, tot 20.00 uur in plaats van 17.00 uur, voor mensen die behoefte hebben om hun ervaringen tijdens de crisis met hen te bespreken.

Onderzoek

- **Onderzoeksbureau Ipsos** stelt op basis van een wereldwijde enquête onder 22.008 volwassenen dat een kwart van de Nederlanders is aangekomen tijdens de crisis (wereldwijd is dan 45%), gemiddeld met 5,6 kilo. 42% probeert af te vallen. 60% van de Nederlanders (wereldwijd 45%) ziet een verband tussen overgewicht en heftige coronaklachten.
- De **Universiteit van Oxford** werken aan nieuwe versies van het Oxford/AstraZeneca-vaccin die bescherming moet bieden tegen de gemuteerde varianten in het Verenigd Koninkrijk, Zuid-Afrika en Brazilië.
- Uit een **studie gepubliceerd op het wetenschappelijke platform Nature** (onder 87 proefpersonen) blijkt dat hoewel de antistoffen tegen het virus na een paar maanden in het lichaam afnemen, de B-cellen ('het langetermijngeheugen van het lichaam') juist steeds beter lijken te functioneren. De B-cellen herkennen het coronavirus direct, waarna het lichaam opnieuw antistoffen aanmaakt.

Buitenland

- De **EU-lidstaten** zijn het in principe eens geworden over wederzijdse erkenning van snelle coronatests. Het resultaat van een zogeheten antigenetest, waarbij speeksel wordt afgenomen en die binnen dertig minuten uitslag geeft, wordt dan automatisch door een EU-land geaccepteerd als de test in een andere lidstaat is uitgevoerd.
- **Rusland** wil zijn coronavaccin Spoutnik V ook aan landen in de EU leveren. De makers zeggen dat ze een aanvraag voor een beoordeling hebben ingediend bij het EMA.
- De speciale 'coronacommissaris' in **Italië**, Domenico Arcuri, accepteert de vertraging (deze week zou slechts 71% van de toegezegde doses zijn afgeleverd in het land) niet en wil civiel- en strafrechtelijke zaken beginnen tegen Pfizer.
- Het **Vaticaan** is woensdag begonnen met het vaccineren van daklozen in Rome.
- CNN meldt dat **China** haast maakt om een zogeheten 'quarantainekamp' te bouwen in Shijiazhuang (Hebei) voor 4.000 personen met quarantainefaciliteiten om de verspreiding van het virus tegen te gaan.

Waarneembaar gedrag (schadebeperking)

Wat doen of laten getroffen en betrokkenen?

- 'Handel in jassen van bezorgers bloeit op online-platforms', kopt het **AD**. Op Marktplaats.nl worden tientallen sets aangeboden voor prijzen variërend van 25 tot 200 euro 'om de avondklok te omzeilen'.
- **Website-eigenaar Jos van Prooijen van matchleenhond.nl** kreeg de afgelopen dagen veel meer aanmeldingen van mensen die een hond willen uitlaten voor een ander. Ze denkt dat het komt door de aangekondigde avondklok.
- Uit **gegevens van het Nationaal Dataportaal Wegverkeer (NDW)** en **ov-chipkaartbedrijf Translink** blijkt dat het op de wegen en in het ov 's avonds en 's nachts rustiger is dan voor de coronacrisis, maar nog duidelijk drukker dan tijdens de eerste coronagolf. Overdag is het verschil met de eerste golf overigens nog groter.

Betekenisgeving

Welke oproepen worden gedaan?

- **Onderwijsorganisaties ISO, LSVb, JOB, MBO-raad, VH en VSNU** willen een uitzondering voor studenten die in de avonduren na een examen of tentamen naar huis moeten reizen. "De examens en tentamens die nu in de avond gepland staan, kunnen niet op een andere manier afgenomen worden. Daarnaast zijn er studenten die thuis niet in de gelegenheid zijn een digitaal tentamen te maken", aldus de onderwijsclubs.
- De **Reformatorisch Maatschappelijke Unie (RMU)** wil een uitzondering op de avondklok voor geestelijke verzorgers.
- Het **Centraal Bureau Levensmiddelenhandel (CBL)** roept de klanten 'met klem' op om verspreid over de dag boodschappen te doen.

- **Burgemeester Jos Hessels van de Limburgse gemeente Echt-Susteren** doet een dringende oproep aan het kabinet en de Kamer om bij wet te regelen dat de verkiezingen tot het najaar worden uitgesteld en twittert: "Geen verkiezingen voordat de laatste spuit gezet is! De enige campagne waar ik tot de zomer van wil horen, is de vaccinatiecampagne."
- De **gemeente Rotterdam** roept de **Sociale Hulpdienst Corona** op om tot laat op de avond bereikbaar te zijn als de avondklok ingaat. "Het is voor als de nood aan de man is, zodat bij kleine vragen niet direct de politie hoeft uit te rukken", zegt de Rotterdamse wethouder Sven de Langen tegen de gemeenteraad.
- De **politiebonden (NPB, ACP, ANPV en Equipe)** roepen het kabinet op zo snel mogelijk te beginnen met het vaccineren van agenten. "Met de komende avondklok en de rol die van politiemensen wordt gevraagd in de handhaving is vaccinatie dé manier om politiemensen en de samenleving te beschermen."
- **Ondernemer Roland Brautigam** heeft naar eigen zeggen een 'briljant' plan om de zorg te ontlasten. Binnen vier dagen kan hij een schip naar de Rotterdamse haven varen waar 450 coronapatiënten kunnen uitzielen. Het schip werd tijdens de eerste coronagolf in Italië gebruikt, en is nu beschikbaar. Brautigam belooft genoeg zorgpersoneel te kunnen vinden dat nu niet of nauwelijks aan het werk komt. "Wij verhogen de buffer in de ziekenhuizen in één keer met 25 tot 40 procent." **AD** schrijft dat het ministerie van VWS het initiatief afhoudt, omdat er vooralsnog geen gebrek is aan apparatuur en ziekenhuisbedden; de handen aan het bed zijn het probleem.

Welke emoties, waardeoordelen, kwalificaties, kritiek, steun worden gegeven?

- **GroenLinks- en PvdA-Kamerleden** reageren teleurgesteld op het feit dat het kabinet geen coronaverlof gaat invoeren.
- Op de **social mediakanalen van minister De Jonge** uiten gehandicaptenverzorgers het gevoel dat ze steeds verder naar achter schuiven in de rij voor een vaccin. Ook berichten dat men het uitstellen van de 2^e vaccinatie onverstandig vindt.

Duiding gevaar virusmutaties

- **Ron Fouchier, hoogleraar moleculaire virologie aan het Erasmus MC in Rotterdam**, zegt: "Dat een variant de overhand krijgt, wil niet zeggen dat ze ook besmettelijker is." Het bewijs dat geleverd wordt voor de besmettelijkheid van de Britse coronavariant, vindt Fouchier 'niet overtuigend'. "Daarin ben ik niet de enige hoor, er zijn meer virologen die er zo over denken." Uit het onderzoek van de universiteit van Oxford bleek dat mensen met de Britse variant niet meer virusdeeltjes bij zich dragen dan dragers van de normale variant en bewijs waaróm de mutatie besmettelijker zou zijn, kon door de onderzoekers niet worden geleverd. "... dat een nieuwe variant opkomt en zich snel uitbreidt, is niets nieuws. Zelfs met dit coronavirus hadden we dat hiervoor al een keer of tien gezien." Fouchier vindt het aannemelijker dat het overstromen van de Engelse ziekenhuizen een paar weken geleden het gevolg was van de losere coronamaatregelen in dat land rond Kerstmis. Ook in Portugal waren de regels met kerst niet streng. Het grootschalige onderzoek naar de Britse variant in de gemeente Lansingerland is volgens de hoogleraar een 'prachtig voorbeeld'. "Iedereen was daar bang voor een gigantische uitbraak, maar je ziet dat dat niet gebeurd is."
- Gunstig zijn de voortekenen allerm minst, zegt **vaccinoloog Philip Krause van de WHO-werkgroep coronavaccinatie**. "De snelle evolutie van deze varianten suggereert dat als het voor het virus mogelijk is om te veranderen in een vaccinresistente vorm, dat misschien sneller gebeurt dan ons lief is."
- Volgens **Coronaviroloog Eric Snijder (LUMC)** is er nog geen reden voor 'blinde paniek'. "Er staan nog veel vragen open." Snijder weet dat andere vaccins op den duur beter bestand kunnen blijken tegen de veranderlijkheid van het virus. 'Ouderwetse' vaccins, die bestaan uit levende, verzwakte virusdeeltjes, zouden bredere verdediging kunnen bieden.
- **RIVM-viroloog Chantal Reusken** maakt zich ernstig zorgen. "Om de Zuid-Afrikaanse variant, maar ook om de Zuid-Amerikaanse variant, die dezelfde signatuur heeft."
- **Gezondheidseconoom Marcel Canoy (VU)** vreest voor ambulancefiles, zoals in het Verenigd Koninkrijk. Canoy pleit: "Zet het leger in, wees creatief met vrijwilligers, zoek sporthallen." Hij vindt dat naar creatieve ideeën, of 'onorthodoxe initiatieven', geluisterd moet worden, omdat het zwarte scenario nog altijd dreigt vanwege de Britse coronavariant. Canoy vindt dat het personeel van privéklinieken een grotere rol moeten spelen, omdat zij gekwalificeerd zijn. Daarnaast moeten parttime zorgmedewerkers worden aangemoedigd om meer uren te werken. Ook kunnen vrijwilligers beter ingezet worden. En leegstaande sport- en evenementenhallen worden volgens Canoy onvoldoende benut. **Bestuursvoorzitter Ingrid Wolf van HMC Haaglanden** reageert: "In een ziekenhuis heb je alle medische specialisten en voorzieningen bij elkaar. Dat moet je niet los willen trekken. Ook zijn vrijwilligers, volgens Wolf, niet de oplossing. Die zijn nu al in groten getale aanwezig in de Haagse ziekenhuizen en meer mensen in het ziekenhuis maakt het 'onwerkbaar en brengt grote risico's met zich mee'. "Als deze mensen niet gevaccineerd zijn, lopen ook zij het risico corona te krijgen." De grootste winst verwacht Wolf van gekwalificeerd personeel uit privéklinieken. Ook wordt nadrukkelijk gekeken naar de inzet van huisartsen. Maar zelfs met die maatregelen sluit Wolf niet uit dat er ook in Nederland files voor de ziekenhuizen kunnen ontstaan wanneer alle 2400 IC-bedden vol zijn als de Britse coronavariant toeslaat.
- Volgens **viroloog Marjolein Kikkert (LUMC)** doen de eerste wetenschappelijke proeven vermoeden dat de Britse coronavariant makkelijker een cel weet binnen te dringen en zich misschien sneller vermenigvuldigt. Dat zijn de twee grootste aanwijzingen waarom deze variant zoveel besmettelijker is en waarom hij zo gevreesd wordt. Ook zegt de viroloog dat verondersteld kan worden dat de Britse variant zichzelf sneller reproduceert. "In combinatie met het aspect dat er misschien minder virus nodig is voor een besmetting, maakt dat deze variant zorgwekkend. Maar het is nog niet voldoende aangetoond dat het ook echt zo werkt. [...] Er zijn signalen dat die varianten niet vatbaar zijn voor de tot nu

toe ontwikkelde vaccins. Dat is heel zorgelijk." De beste manier om de Britse coronavariant tegen te werken zijn de huidige maatregelen. "Zo snel mogelijke vaccinatie en het niveau van besmettingen zo laag mogelijk houden."

Hoe wordt naar de overheidsmaatregelen gekeken?

Zorg- en gezondheidsprofessionals reageren op de avondklok

- **NVIC-voorzitter Diederik Gommers** komt terug op zijn eerdere uitspraken bij Jinek. Op basis van nieuwe berekeningen van het RIVM is hij toch voor extra maatregelen, 'waaronder een avondklok'. Wel vraagt hij aandacht voor mensen die eenzaam zijn, die in financiële nood komen en voor jongeren die het 'extreem zwaar' hebben: "Dus naast extra maatregelen zoals de avondklok, moeten er ook oplossingen voor mensen komen die in de problemen komen."
- **Radboudumc-hoogleraar infectiepreventie en OMT-lid Andreas Voss** zegt in Op1 "de avondklok één van de maatregelen is die mogelijk is. Er zijn ook nog andere maatregelen mogelijk, zoals bezoekers naar 0 (wel vindt hij dat 'ongezellig'), maar een avondklok heeft in Nederland ergens een lading die men niet wil horen, maar feit is dat de nieuwe varianten ons dwingen om écht om iets (extra's) te doen qua maatregelen."
- **Pfizer-directeur Marc Kaptein** zegt in Op1 "zich echt zorgen te maken om de Britse variant, omdat de reproductiefactor hoger ligt dan de huidige dominante variant. Dat betekent als we doorgaan met de huidige maatregelen, het echt uit de hand gaat lopen. Dus voor mij is het heel logisch dat het OMT heeft geadviseerd extra maatregelen te nemen zoals een avondklok."
- **David Jongen, bestuursvoorzitter van het Limburgse Zuyderland Ziekenhuis** zegt: "Ik ken de onderbouwing van het OMT voor een avondklok niet. Als die helpt en dat is onderbouwd, dan moet je het invoeren. Als dat discutabel is, moet je hem niet invoeren."
- **Peter van der Meer van het Dordtse Albert Schweitzer Ziekenhuis** is niet vóór of tegen een avondklok: "Ik denk dat het goed is om rekening te houden met het ergste, althans daar bereiden we ons als ziekenhuis op voor. Want de Britse variant kan komen en dan kan het zo zijn dat we achteraf zeggen: hadden we maar een avondklok gehad. Maar je merkt dat de rationele discussie plaats maakt voor een emotionele. Ik weet oprecht niet of een avondklok nut heeft en ik denk dat niemand dat goed weet. Vergelijkingen met andere landen gaan altijd mank: andere cultuur, andere voorgeschiedenis, andere maatregelen die al genomen waren. Ik heb geleerd dat als de emotionele discussie de overhand krijgt, je rationeel nog zo veel kunt beweren maar je het rationeel dus verliest. Daar zitten we nu middenin."
- **Epidemiologiehoogleraar Anne Rimoin** uit Californië, waar men vorige maand een avondklok instelde, verwacht dat de avondklok het aantal thuisbezoeken zal inperken: "De grootste invloed is dat het de ernst van de situatie overbrengt."
- AD meldt dat **psychologen** zich ernstige zorgen maken over de mentale gezondheid van Nederlanders als de avondklok wordt ingevoerd. Vooral alleenwonenden en gezinnen in kleine ruimtes staat een grote uitdaging te wachten. Psychologen denken dat de avondklok een gevaar vormt voor de mentale gezondheid. "Zo'n avondklok kan de druppel zijn die de emmer doet overlopen," zegt **GZ-psycholoog Najla Edriouch** die werkt in een GGZ-instelling. "Heel veel mensen zijn in deze tijd sowieso al een stuk somberder. [...] Daar komen nu ook de coronamaatregelen bij, het thuiswerken. En elke keer als we denken dat het beter wordt, komt er weer een klap. De maatregelen worden niet soepeler, maar strenger. En dan zien we nu ook nieuwe varianten van het virus erbij komen. Dat demotiveert enorm. Het is de kunst om in je leven op zoek te blijven naar wat er wel positief is en daar aandacht op te richten." Volgens Edriouch zou het al veel schelen als je 's avonds samen met één persoon een wandeling mag maken. "Als je niet lekker in je vel zit, dan kan wandelen met iemand die je steun kan bieden een groot verschil maken." **Socioloog Peer Smets van de Vrije Universiteit Amsterdam** zegt dat het een spannende tijd 'in negatieve zin' wordt. "Jongeren hebben heel erg behoefte aan contact met leeftijdsgenoten. Dan kan zo'n avondklok resulteren in twee dingen: jongeren kwijnen weg of ze zoeken uitwegen. Je kunt je afvragen wat erger is." Smets vreest ook voor de gevolgen van de opeenstapeling van uitdagingen: stress, thuischoling, thuiswerken, onzekerheden over de toekomst en over wat er allemaal nog kan komen. "Er is een verschil tussen een gezin dat in een ruime woning de hele avond samen moet doorbrengen en waarbij je de luxe hebt om je terug te trekken in je kamer of een gezin in bijvoorbeeld Nieuw-West dat dicht op elkaar zit," zegt Smets die gespecialiseerd is in stadssociologie. "Je ziet in de praktijk al uitpattingen gebeuren en ook problemen met geweld doen zich voor." **Paul van Lange, hoogleraar psychologie aan de Vrije Universiteit Amsterdam**, zegt dat het sociale contact dat wordt ingeperkt iets is wat mensen graag willen en waar ze niet zonder kunnen: "Vitamine-S, sociaal contact, is onmisbaar." Van Lange benadrukt het belang om de regie in eigen handen te nemen en vooral niets uit te stellen 'in deze moeilijke tijd'. "Rust, reinheid en regelmaat zijn de basis is onzekere, chaotische tijden. Zorg ervoor dat je op een vaste tijd gaat wandelen elke dag. [...] en spreek met jezelf af dat je tijdens de wandeling een vriend belt. We weten dat gezamenlijk lachen een positieve ervaring brengt. Het is anders dan voor corona, maar blijf op zoek naar positief contact met anderen. Anders kun je in een neerwaartse spiraal terechtkomen van minder energie en minder zin om iets te ondernemen."
- **RUG-gezondheidseconoom Jochen Mierau** zegt bij Nieuwsuur zich te verwonderen dat we wél een debat hebben over de avondklok, maar niet over de sluiting van de scholen en de reductie van het bezoekersaantal naar 1, terwijl dat een veel grotere impact heeft op de samenleving; waarom debatteren we niet over hét portfolio aan maatregelen? Ook mist hij in de afweging van de nieuwe maatregelen een impactanalyse over zowel de bestrijding van het virus met daar tegenover een impactanalyse op het mentale welzijn van de mensen. "Geef mensen concrete middelen om ze uit dat sociale isolement te halen". Voor het debat van vandaag zegt hij: "stel de vraag: hoe wordt deze maatregel

gehandhaafd, dat de effectiviteit die uit de studies komt ook in de echte wereld gerealiseerd worden? (want dat is geen uitgemaakte zaak)"

Belangenpartijen en vakbonden reageren op de avondklok

- **ANBOpers:** "Geef bij beperkt bezoek en avondklok extra aandacht aan senioren: [LINK](#)."
- **Branchevereniging Valente:** "Een 'eigen verklaring' bij het instellen van een avondklok is niet nodig "voor mensen die dak- of thuisloos zijn en geen gebruik willen maken van de maatschappelijke opvang"."
- **Ggz-activist Charlotte Bouwman:** "We hebben moeite met de avondklok. Terecht, het is een vreselijke maatregel. Ook ik maak me zorgen om mentale impact. Maar zojuist hilde een andere patiënt omdat ze al maandenlang achtereenvolgende gedwongen in de kliniek zit. Zet het een en ander toch in perspectief. We kunnen dit!"
- Agenten zullen zich op straat terughoudend opstellen, zegt **Jan Struijs van de Nederlandse politiebond**. "We gaan niet willekeurig auto's en fietsers aanhouden. We concentreren ons alleen op de excessen. We krijgen nu al ontzettend veel meldingen binnen over andere zaken."
- **Gerrit van de Kamp, voorzitter van politiebond ACP**, zegt: "Die [avondklok] heeft een enorme impact op onze samenleving. Van politiemensen wordt een extra inspanning gevraagd om de nieuwe maatregel te handhaven, terwijl wij weten dat een groeiend deel van de samenleving weerstand voelt." Een avondklok gaat een forse aanslag worden op de organisatie van de politie en op de politiemensen zelf, benadrukt hij. "Het brengt de organisatie op maximale spanning. Maar wat moet, moet, het is een politiek besluit"
- Volgens **voorzitter Ruud Kuin van de Nederlandse BOA Bond** ligt het nog 'ingewikkeld' of boas worden ingezet bij de handhaving. "De wet waarop de avondklok is gebaseerd, staat misschien niet toe dat boas zich met de handhaving ervan bezighouden. Tenzij je daar een apart besluit over neemt. We zijn daarover in gesprek met het ministerie." Voorlopig lijkt men ernaar te neigen de handhaving aan agenten te laten, zegt hij. "Dat betekent niet dat boas geen signalerende functie kunnen vervullen. De komende dagen moet hier toch wel echt duidelijkheid over komen." Kuin vindt dat de avondklok te vroeg wordt ingezet. Volgens hem moet dat pas gebeuren als alle andere middelen zijn geprobeerd en uitgewerkt. "Als wij geen bevoegdheid krijgen om te handhaven, vraag ik me af of het voor ons veel zin heeft om na half negen de straat op te gaan. Als we wél die bevoegdheid krijgen, vraag ik me af met welke middelen we de straat op mogen gaan. Wij verwachten toch meer agressie en geweld."
- **Voorzitter Richard Gerrits van de vakbond BOA ACP** zegt: "Als het kabinet vindt dat we ons steentje moeten bijdragen, is dat prima, maar wel onder bepaalde voorwaarden en in samenwerking met de politie om samen de straat op te gaan". Ook pleit hij voor hogere boetes als mensen toch de avondklok negeren. "95 procent van de bevolking zal zich aan de maatregel houden. Als er mensen zijn die zich er heel bewust niet aan houden en toch naar een illegaal feestje gaan, dan zouden ze een veel hogere boete moeten krijgen dan de 95 euro die er nu voor staat", aldus Gerrits.
- **VNO-NCW** is 'redelijk gerust' over de invoering van een avondklok voor ondernemers. "Maar tussen neus en lippen door werd in de persconferentie duidelijk dat de maatregelen langer gaan duren. Dat is uitzichtloos voor ondernemers", zegt **voorzitter Ingrid Thijssen**. Daar moet een goed steunpakket tegenover worden gesteld, volgens Thijssen. "Ploegendiensten, bevoorradings-, bezorgers en distributiecentra kunnen doorwerken", vertelt ze. Thijssen vindt het goed om te horen dat de verantwoordelijkheid bij de werkgevers ligt om te bepalen wie er de straat op mag. Het wordt volgens haar een behoorlijke 'logistieke' klus om werknemers te voorzien van een werkgeversverklaring, maar onhaalbaar is het niet. "Duizenden brieven om te zorgen dat je medewerkers toch naar buiten kunnen tijdens de avondklok."
- **MKB-Nederland-voorzitter Jacco Vonhof:** "De rek is er wel uit." Zonder ruime vrijstellingen voor verschillende ondernemers en sectoren, vreest Vonhof dat de avondklok 'een nieuwe klap voor de economie' is. "Achter de schermen hebben we gehamerd op ruime ontheffingen. Daar heeft het kabinet goed naar geluisterd. Maar we moeten zien hoe het op papier terechtkomt na het Kamerdebat." Vonhof zit nog met veel vragen: "In hoeverre komen er uitzonderingen voor de restaurants en maaltijdbezorgers? En voor ploegendiensten? Voor bedrijven waar het werk 24 uur per dag plaatsvindt, de economie die in de nachturen doorgaat? Dat werk moet kunnen doorgaan, zodat de avondklok niet tot nog meer schade leidt voor ondernemers en economie. Als restaurants nog een beperking krijgen en 's avonds niet meer kunnen bezorgen, dan is dat funest."
- **Voorzitter Robèr Willemsen van Koninklijke Horeca Nederland (KHN)** is blij met de uitzondering voor maaltijdbezorgers. Hij hoopt dat de extra maatregelen snelle versoepelingen mogelijk maken. Dat afhalen van maaltijden bij restaurants straks nog maar mag tot 20.15 uur, was in de ogen van Willemsen 'onontkoombaar'.
- De **Dierenbescherming** en **Koninklijke Hondenbescherming** zijn blij met de uitzondering voor hondeneigenaren.

Politiek en bestuur reageert op de avondklok

- **50PLUS-fractievoorzitter Liane den Haan:** "Nu is er een andere tijd dan paar maanden geleden. Britse variant rukt op, druk op zorg neemt toe. Maar het blijft een nare maatregel die we liever ook niet hadden gewild." & "Uit een peiling van @50PLUS gaf 2/3 van de senioren aan voorstander te zijn van de avondklok. Een avondklok geeft, ondanks het feit dat het voor sommige ouderen gevoelig ligt, perspectief op het verlichten van de zorg en daarmee op de continuïteit van reguliere zorg." & "50PLUS, net als meerderheid senioren, voorstander van avondklok."
- **DENK** twittert: "Premier Rutte wil een avondklok invoeren. Mensen zitten er al mentaal doorheen en dan dit ook nog! Als het aan @DenkNL ligt: no way! @tunahanakuzu vertelt waarom." **DENK-Kamerlid Tunahan Kuzu:** "De politie moet

dus handhaven op de #avondklok. De politie is toch niet in het leven geroepen om mensen een boete te geven omdat ze na 20.30 een wandeling maken? Belachelijk!" & "Gauw nog even een rondje hardlopen rond 20.30 uur voordat D66, GroenLinks of de PvdA een draai maken op de avondklok."

- **PVV-leider Geert Wilders** twittert zijn ongenoegen over de Tweede Kamer-sprekerslijst: "Het zal toch niet waar zijn? Doen Jetten (D66), Dijkhoff (VVD) en Segers (CU) ineens niet mee met het debat over de #avondklok?"
- Een motie van D66 (Amsterdam), tegen de avondklok, kan rekenen op steun van de meerderheid van de **Amsterdamse raad**: GroenLinks, DENK, PvdD, JA21 en Bij1. De maatregel is volgens hen niet nodig en het effect weegt niet op tegen de nadelen. "Het is rustig op straat in Amsterdam, het gaat hier relatief goed," zei D66-fractievoorzitter Reinier van Dantzig. Ook denken de partijen dat de handhaving van de avondklok onuitvoerbaar is en dat alleenstaanden, kwetsbaren en jongeren hierdoor onevenredig hard getroffen worden.
- Het **Veiligheidsberaad** begrijpt de extra maatregelen. "Maar we moeten blijven kijken naar de negatieve gevolgen van deze stevige maatregelen", aldus voorzitter Hubert Bruls. "Het kabinet is van mening dat het invoeren van een avondklok een proportionele maatregel is. Het Veiligheidsberaad geeft mee: hoe duidelijker de maatregel en hoe minder uitzonderingen, hoe duidelijker de boodschap en de uitleg en daarmee de handhaving." De besmettingen die afnemen, maar tegelijkertijd de aanwezigheid van de Britse mutatie vraagt om 'tijdig en stevig ingrijpen', volgens Bruls. De handhaving wordt volgens Bruls nog nader uitgewerkt. "Maar handhaving is een sluitstuk: laten we nu allemaal doorzetten en samen dit virus bestrijden, zodat we binnenkort hopelijk een positief perspectief hebben, mede dankzij het vaccineren", waarschuwt Bruls.
- **Burgemeester Jan van Zanen van Den Haag (VVD)** ziet dat 'de meeste' mensen zich aan de regels houden. Hij zal optreden tegen degenen die dat niet doen, maar waarschuwt ook dat hij niet op elke hoek een agent kan zetten.
- **Hein van der Loo, burgemeester van Zwijndrecht (CDA)**: "Het vraagt nóg meer van ons allemaal." Hij noemt de avondklok 'heel pittig'. "Iedereen moet zijn boodschappen nog beter inplannen, we kunnen nog minder dan we al konden." Maar hij gelooft in de veerkracht van de samenleving. Hij zegt: "Zet dit middel in als investering om perspectief te krijgen." Van der Loo doet een oproep om het 'niet op handhaving te laten aankomen'.
- **Arjen Gerritsen, burgemeester van Almelo (VVD)** is 'benieuwd naar de effectiviteit van de maatregel'. Hij noemt het 'niet onbegrijpelijk' dat mensen elkaar willen zien en ontmoeten. Maar "de overheid kan niet 'achter de voordeur' gaan controleren hoeveel mensen er bij elkaar zijn en dat moeten we ook niet willen. Een avondklok kan een instrument zijn om een deel van het sociale verkeer te remmen."
- **Marjan van Kampen, burgemeester van Schagen (VVD)** wijst specifiek op de winterse omstandigheden. "Er zijn weinig mensen op straat met kou en regen. We hopen dat we het virus in de klauwen krijgen, maar welk instrument heb je nog als dat niet lukt en het langer licht is?" En ze wijst op de handhaving: in Schagen is het aantal handhavers al met drie uitgebreid tot zeven, die ook andere taken hebben. De meeste Schagenaren houden zich 'fantastisch aan de regels'.
- **Michel Bezuijen, burgemeester van Zoetermeer (VVD)** ziet 'haken en ogen' in de handhaving. In zijn gemeente werken de handhavers doordeweeks tot half twaalf 's avonds en zullen werktijden moeten veranderen.
- **Cornelis Visser, burgemeester van Katwijk (CDA)** ziet dat er 'vermoeidheid' optreedt, ook onder ouderen, en dat de bo's dat merken. In het dorp ontstond 'veel discussie' nadat zeven ouderen op de boulevard waren beboet omdat ze te dicht bij elkaar stonden.
- **Maarten Houben, burgemeester van Nuenen en voorzitter van programmaraad radicalisering**, vreest dat de avondklok en aanscherping van de maatregelen gaat leiden tot radicaliserende inwoners, anti-overheid en geweld.

Media duiden de avondklok

- In het **hoofredactioneel commentaar van Trouw** - 'De gok wagen of de avondklok instellen' - stelt de krant dat het nieuwe maatregelenpakket onvermijdelijk weerstand op gaat leveren. Daarom ziet de krant het belang van brede steun in de Kamer en het aantonen van de noodzaak en het bieden van perspectief door kabinet en OMT. "De kernvraag voor de Kamerleden is nu of ze liever nog even afwachten en de gok wagen, of dat ze meegaan in het voorstel van het kabinet om nu preventief deze zware maatregelen te treffen. Op die vraag lijkt eigenlijk maar één antwoord mogelijk."
- In het **hoofredactioneel commentaar van De Telegraaf** ('Paardenmiddel') noemt de krant de avondklok de 'zoveelste inperking van onze vrijheid in een wanhopige strijd tegen corona'. Volgens de krant opereren premier Rutte en minister De Jonge wel 'aan de voorzichtige kant'. Maar het 'lastige' van een avondklok is het argument dat gebruikt wordt. Als deze wordt ingezet om de oprukkende Britse variant in te perken, wanneer kan deze dan weer worden ingetrokken? "Wie geen paardenmiddel als een avondklok afkondigt, moet wel ook een heldere exitstrategie hebben," stelt de krant.
- In het **hoofredactioneel commentaar van FD** ('Noodzakelijk kwaad') stelt de krant dat een avondklok in principe ten alle tijde voorkomen moet worden. De krant vindt het 'lastig vast te stellen' of echt alle andere opties zijn gewogen. Wel noemt de krant het 'goed' dat het kabinet deze keer proactief deze maatregel neemt, om een nieuwe piek in het aantal besmettingen in de periode maart-mei af te vlakken. FD is enthousiast over het opvoeren van het tempo van vaccineren. De naderende lente zou een prettige bijkomstigheid zijn. FD concludeert: "Aangevuld met een pijnlijke, maar noodzakelijke maatregel als de avondklok, kunnen vrijheden daarmee geleidelijk terugkeren."
- 'Lot avondklok in handen Kamer', kopt het **AD**. Het lijkt erop dat een meerderheid het plan zal steunen, maar veel partijen zeggen nog twijfels te hebben. Volgens het AD bestaat er nog onduidelijkheid rondom de handhaving van de avondklok; duizenden bo's weten nog niet welke rol zij daarin gaan spelen.

- In NRC plaats voor de 'tegenstrijdigheid' die men kan voelen; strengere maatregelen, terwijl de cijfers naar beneden gaan. Volgens de krant wordt het in Nederland niet alleen stiller, maar worden mensen ook eenzamer. Maar de maatregelen zijn nodig, volgens de krant moeten 'we' vooral hopen dat de avondklok voldoende werkt. RIVM-baas Jaap van Dissel zei gisteren namelijk dat er in het Verenigd Koninkrijk en Ierland 'veel meer' nodig was om de uitbraak de kop in te drukken: "daar zag je heel de dag bijna niemand meer op straat."
- De uitzondering voor voetballers, zorgt voor 'enige irritatie', volgens **De Telegraaf**. 'Logisch'; "Cafés, restaurants, musea en theaters zijn al maanden weer dicht. Leerlingen kunnen niet naar school en ouders geven verplicht thuisonderwijs. De horeca, evenementenbranche en andere sectoren worden keihard getroffen door de gevolgen van de coronacrisis. Dat er 'gewoon' wordt gevoetbald, zorgt voor scheve gezichten."
- **Omroep MAX-directeur Jan Slagter** zegt bij Op1 "absoluut voor een avondklok te zijn, maar we moeten juist nu die mensen die toch al eenzaam zijn extra in de gaten gaan houden. En mensen in onze straat gaan opzoeken die dat echt nodig hebben". Hij roept mensen op die thuis zitten en wel eens met iemand zouden willen praten de Rode Kruishulplijn en Luisterlijn te bellen: "Het is voor mensen ontzettend belangrijk dat ze met iemand kunnen praten als ze aan het eten zijn". Hij sluit af: "Kijk naar de ouderen om en óók naar de jongeren."
- **Politiek-verslaggever Ron Fresen (NOS)**: "Het probleem van het kabinet is dat dat ene overtuigende doorslaggevende argument voor die avondklok er niet is. Het kabinet zegt vooral dat ze nodig hebben om nu keihard op de rem te trappen." Maar de onderbouwing daarvoor is 'vrij dun'. "En dus zal Rutte het vanavond achter de schermen en morgen in dat debat toch het van een algemener verhaal moeten hebben." Op dit moment is er geen meerderheid in de Kamer volgens Fresen. "Ze zullen zo'n ingrijpende maatregel natuurlijk ook niet met een hele krappe meerderheid erdoor willen drukken. Dus Rutte zal vanavond achter de schermen en morgen in dat debat dus dat verhaal wat we net hoorden heel vaak moeten herhalen. [...] Dus ik denk dat het uitdraait op onderhandelen over avondklok. Bijvoorbeeld over een later tijdstip op de avond, rond 22:00 uur, zodat de maatregel wat minder ingrijpend wordt."
- **Politiek-verslaggever Arjan Noorlander (Nieuwsuur)** voorspelt een 'politieke koehandel' morgen tijdens het debat, "dan kun je er bijvoorbeeld aan denken dat zo'n avondklok niet al om 20.30 uur ingaat maar wat later." Ook zegt hij: "Het geeft allemaal een ontzettend rommelig beeld van iets wat nog steeds alleen maar een voornemen is [...] en nog steeds geen besluit. En het ergste wat je kan hebben als je aan crisiscommunicatie, is een rommelig beeld. Want rommelige communicatie doet mensen twijfelen. [...] En laten we dan ook nog maar eens benoemen: over twee maanden zijn er verkiezingen en lage cijfers hebben ook zin om er in ieder geval voor te zorgen dat die verkiezingen door kunnen gaan [...] waarbij vooral die Engelse variant heel eng is. Want je ziet dat landen die daarmee geconfronteerd worden toch wel met enorme besmettingscijfers worden geconfronteerd. En dat er we ook serieus rekening mee moeten houden dat dat in Nederland gaat gebeuren. En dus is de Kamer in brede zin er wel van overtuigd dat er echt iets ergs op ons af kan gaan komen, waar we wel ons schrap voor moeten zetten. [...] Maar zoals het eigenlijk al maanden gaat voel je wel een beetje dat men kritisch is op het kabinet, maar dat men ook de wetenschap niet echt durft tegen te spreken. Het lijkt er toch niet op dat er een meerderheid in de Tweede Kamer is die zegt: we trekken ons niks van die angst van die medici en van die virologen aan, wij gaan die avondklok tegenhouden."
- **Politiek-verslaggever Fons Lambie (RTL Nieuws)**: "Wilders zit er heel hard in, maar andere partijen die zijn aan het schuiven. Linkse oppositiepartijen, PvdA en GroenLinks, die waren kritisch. Maar daar hoor je inmiddels ook: als er een stevige onderbouwing ligt en er is nu die onderbouwing van het OMT, als het dan moet, dan moet het. [...] in die ministerraad hebben ook de D66-ministers, inclusief lijststrekker Sigrid Kaag ingestemd met het voornemen tot zo'n avondklok. Dus hier in Den Haag achter de schermen is de verwachting dat er morgen een Kamermeerderheid komt die die avondklok gaat steunen. Morgen dus het debat en de stemming. Ja, die avondklok is historisch. [...] Maar nog altijd een pakket zonder veel perspectief. Want er is geen zekerheid dat die lockdown op 9 februari voorbij is. Het kabinet zegt dan wel nu en je hoorde het Rutte net zeggen: we doen die avondklok zodat we misschien iets eerder kunnen versoepelen. Maar we hebben de afgelopen maanden vaak genoeg gezien dat de hoop en de verwachting van het kabinet niet altijd uitkomen."
- **Politiek-verslaggever Joost Vullings (EenVandaag)**: "... wat gisteravond gebeurde heeft wel weer tot irritaties geleid aan de zijde van het kabinet. Dat Gommers en Kuipers elkaar tegenspreken, dat de burgemeesters niet met één mond spreken. Want als je dit als kabinet wil dan was het signaal gisteravond natuurlijk mooi geweest als al die burgemeesters hadden gezegd: vervelende maatregel, maar we denken dat het nodig is en we kunnen het waarmaken. [...] Dit zijn maatregelen waar je toch wel 100 zetels voor zou willen hebben. Dat is in elk geval waar het kabinet op hoopt. Maar of ze die gaan krijgen, dat bevalt nog te bezien. [...] Tot op heden was het altijd het kabinet dat besloot en dan kon je een beetje kritiek hebben, maar je sloot je er wel bij aan. Dan word je zelf natuurlijk wel in één keer veel verantwoordelijker voor het beleid. Dat legt druk op die partijen. Want als die derde golf dan komt, waar zitten we dan ongeveer? Nou, dan zitten we zo in maart. En in maart is er één evenement wat doorgaat: dat zijn de verkiezingen. Dus dat is best riskant."
- Volgens **politiek-verslaggever Wouter de Winther (De Telegraaf)** staat de Tweede Kamer donderdag voor de afweging of ze burgers in vredetijd in de avonduren in eigen huis willen opsluiten. "Zo ziet politiek wisselgeld eruit. Zo moet voldoende draagvlak in de Tweede Kamer worden verkregen. In feite blijven het politieke afwegingen. Die gaan niet alleen maar over de volksgezondheid. Geen partij wil, zeker in aanloop naar verkiezingen, straks aan de verkeerde kant van de geschiedenis staan. [...] Ministers geven aan dat ze afgelopen juni te veel en te snel de maatregelen van destijds versoepeld hebben. En dat dat niet voor herhaling vatbaar is. [...] Intussen zwoegt Nederland verder. Niet alleen in de ziekenhuizen en in het onderwijs, maar ook in talloze ondernemingen en organisaties die weinig ruimte hebben in de

lockdown zichzelf te redden. Om nog maar te zwijgen over de knauw die het welzijn van vele Nederlanders heeft gekregen na vrijheidsbeperking op vrijheidsbeperking, hoe nodig die ook mogen zijn. Zo maakt iedere verzwarende maatregel de politieke uitweg uit het coronadal taaier."

- **Politiek-verslaggever Sven Kockelmann** zegt bij M dat "de avondklok geen besluit is maar een voornemen, naar wat ik heb begrepen, om ook het kabinet op één lijn te krijgen; er zijn namelijk ook mensen die de avondklok niks vinden, zoals D66-bewindspersonen. En door het als voornemen te presenteren en als het ware bij de Tweede Kamer neer te leggen, wordt dat wat makkelijker om het demissionaire kabinet op een lijn te krijgen en wordt het in deze demissionaire periode ook wat makkelijker misschien in de beeldvorming om zo'n onorthodoxe / ongeëvenaarde maatregel in vredetijd, ook door de bevolking breed gedragen, door het parlement te krijgen."
- **AD-journalist Özcan Akyol** stelt dat de vergelijking tussen deze pandemie en de Tweede Wereldoorlog, die vaak gemaakt wordt, 'mank' gaat. Maar schrijft hij: "Het is evengoed veel te makkelijk om het verdriet en de frustraties van de verschillende mensen te bagatelliseren door te zeggen dat het altijd erger kan." Wat Akyol naar eigen zeggen wel weet is: "... dat we op dit moment, terwijl iedereen op zijn tandvlees loopt, redelijkerwijs een beroep mogen doen op politieke leiders met een grote achterban om niet alles te politiseren, teneinde de overheid en deskundigen aan het wankelen te brengen. We moeten ze kritisch blijven volgen, in de politiek en in de media, maar dan wel op basis van eerlijke argumentatie, gestript van allerlei valse vergelijkingen; want anders dan tachtig jaar geleden probeert de regering ons nu vooruit te helpen - met al haar beperkingen. [...] Als politiek niets meer dan een spelletje wordt, zouden we zomaar kunnen vergeten dat het om echte mensen gaat."
- **Journalist Yoeri Albrecht**: "Ik neem aan dat Kamer deze maatregelen niet accepteert. Dat de Kamer zijn taak serieus neemt en de greep naar de macht van demissionair kabinet en OMT niet accepteert."
- **NRC-journalist Mark Lievisse Adriaanse**: "Eén op de zes traceerbare besmettingen vindt op het werk plaats. Geen woord over in de persconferentie."

Algemeen publiek op social media reageert op de avondklok

- Op **Twitter** klinkt het geluid dat men voor de duidelijkheid liever een persconferentie had gehad wanneer de nieuwe regels al definitief besloten waren: "Ik heb liever een persconferentie als de regels vast staan en definitief besloten zijn. Raak er van de in war. Juist nu duidelijk zijn. #avondklok"
- Op de **corporate social mediakanalen van VWS** lijkt veel weerstand te zijn; mensen geven aan bang te zijn voor depressies en te weinig frisse lucht / beweging. De 'online boodschappen-post' krijgt kritiek; levertijden zijn 3 á 4 weken en de bezorgkosten zijn vaak hoog. Ook uit men zorgen dat ze geen sociaal netwerk hebben om boodschappen te doen bij eventuele quarantaine.
- Op de **social mediakanalen van minister De Jonge** begrijpt men de avondklok niet en is angst dat in sommige situatie het juist voor meer drukte gaat zorgen en vindt men dat talkshowgasten niet tot uitzonderingen zouden moeten horen.

Reacties op uitstel tweede vaccinatieprik

- Volgens **Pfizer** is er geen garantie voor de effectiviteit als de tweede prik na zes weken wordt toegediend. **Woordvoerder Jan Willem de Heer** zegt: "Ongeveer 98 procent van de deelnemers aan de effectiviteitsstudies kreeg de tweede dosis toegediend na drie weken, slechts een zeer klein aantal na zes weken. Eigenlijk kunnen we alleen met een interval van 21 dagen zeker zijn van de effectiviteit", zegt De Heer. "Met een interval van 42 dagen kunnen we daarvoor geen garanties geven."
- **Pfizer-directeur Marc Kaptein** zegt bij Op1, na voorafgaand wat context geschept te hebben, 'eerlijk te moeten zeggen' dat Pfizer zich houdt aan de bijsluiters die goedgekeurd is door de EMA. Daarin staat dat de tweede prik na 21 dagen moet plaatsvinden. 'Daar is over nagedacht', want die 21 dagen komt niet uit de lucht vallen; dat is getest op 44.000 deelnemers in onze fase 3 studie en op basis daarvan garandeert Pfizer de effectiviteit van 95%. Maar tegelijkertijd vindt Kaptein het 'begrijpelijk' dat het kabinet dit risico neemt, gezien de risico's van de Britse variant.
- Het **CBG** vindt dat de werkzaamheid van het vaccin is aangetoond bij een periode tussen de prikken van maximaal zes weken. **Voorzitter Ton de Boer** zegt: "Dat houdt in dat de werkzaamheid van het coronavaccin aangetoond is bij een toediening met maximaal 42 dagen tussen beide prikken."
- **NU'91** herhaalt haar oproep om de tweede inenting niet uit te stellen. "We vinden dat het vaccineren veilig en nauwkeurig moet gebeuren en zijn bang dat door het later toedienen van de tweede dosis zorgprofessionals straks onvoldoende beschermd zijn", zegt **voorzitter Stella Salden**. Volgens haar zorgt het uitstellen van de tweede prik ervoor dat de druk op de zorg niet afneemt. NU'91 stelt ook dat het niet duidelijk is hoe goed de vaccins van Pfizer/BioNTech en Moderna werken als de aanwijzingen van de farmaceuten niet worden gevolgd. Salden is bang dat het later toedienen van de tweede dosis de vaccinatiebereidheid van mensen in de zorg tempert.
- **Hoogleraar immunologie Marjolein van Egmond van het Amsterdam AMC** reageert: "Nood breekt wet. [...] Je wil zo snel mogelijk zo veel mogelijk mensen vaccineren, vooral nu met de oprukkende Britse variant." Volgens Van Egmond is de situatie niet ideaal. "Uiteindelijk is het het veiligst als je het vaccin precies toedient zoals Pfizer het heeft onderzocht." Maar volgens de hoogleraar maakt een aantal weken later niet heel veel uit.
- **LNAZ-voorzitter Ernst Kuipers**: "Dit is verheugend nieuws. Want we houden er rekening mee dat de Britse variant zich ondanks de aangescherpte maatregelen snel zal verspreiden, wat tot meer druk op de ziekenhuizen gaat leiden. Vaccinatie is het beste wapen dat we in handen hebben."

- **Farmaceutisch geneeskundige Henk Jan Out bij Ferring Pharmaceuticals:** "Dat voorgestelde uitstel van de tweede prik zal dus een druppel op de gloeiende plaat zijn. Nog een reden om het niet te doen." & "Dit is niet verstandig."
- **Onderzoeksjournalist Lucien Hordijk (De Correspondent):** "Ongekend. Waar komt dit advies vandaan? 'Tweede vaccinatie na zes weken ipv na drie weken'. Zijn jullie op de hoogte @MedicijnNL?" & "En het wordt even tussen neus- en lippen meegedeeld." & "Enorm risico, het uitstellen van de tweede prik. Er is beperkte leverbaarheid van het Pfizer-vaccin. De Denen hebben net bekend gemaakt dat het bedrijf 10% van de beloofde leveringen niet gaat leveren in Q1." & "In Israël heeft men nu al duizenden zieken geteld die toch al een eerste prik hebben gehad. Pfizer ontraadt uitstellen tweede prik. De EMA ook. De FDA ook. Niet. Doen. [LINK](#)"
- **GGD-programmadirecteur Covid-19 Nicolette Rigter:** "Het was één van de scenario's waar wij ons op voor hebben bereid, daarom kunnen we nu zo snel handelen." De **GGD GHOR** meldt dat naar verwachting 45.000 mensen van ouder dan 90 jaar door de GGD worden ingeënt, dat is ongeveer de helft van alle mensen ouder dan 90.
- **Hoofd afdeling intensive care volwassenen intensivist en klinisch farmacoloog Armand Girbes (Amsterdam UMC):** "Misschien kan v Egmond de data tonen waarop ze haar uitspraken baseert. Volgens de gepubliceerde 'data stelt zij een experimentele off-label behandeling voor. Werkt het vaccin net zo goed als je de tweede prik uitstelt? /via @NOS"
- **Arts-microbioloog en epidemioloog Marc Bonten (UMCU):** "Belangrijk is dat die 2e dosis er wel komt! Dan is het risico op mutanten kleiner tov geen 2e dosis, maar is ook t aantal extra snel gevaccineerden beperkt..... Je schuift een klein deel iets naar voren (zeker met de huidige snelheid van vaccineren)." Viroloog Marion Koopmans retweet dit bericht.
- **Juridisch adviseur (specialisme Jeugdwet en WMO, PGB en ZIN) Lous Folkers:** "Raar eerst moet pfizer na 2 weken herhaald daarna pas werking, toen werd het 3... en nu pas 6 weken... dus @hugodejonghe zorgt nu zelf voor vertraging van immuniteit van al die mensen die eerste prik hebben gehad. Zie de logica er niet van in, het werkt ja niet na 1 injectie?" **Desiree van Doremalen, adviseur jeugdzorg bij Ouders Online** retweet dit bericht.
- **Politiek-verslaggever Ron Fresen (NOS):** "Ook dat moet je zien in het kader van alles uit de kast halen om maar een zo groot mogelijke verdedigingsmuur te hebben tegen dat virus. Dus ook ouderen sneller inenten hoort daarbij. Maar daar zit een risico bij want het gaat om het vaccin dat je aan ouderen moet geven in de wetenschap dat je dan maximaal zes weken later een tweede prik kan geven. Je gaat daar dan dus nu aan beginnen terwijl je nog niet voldoende vaccins op voorraad hebt voor die tweede prik. Maar Hugo de Jonge vindt dat risico dus verantwoord. [...] Een bijkomend effect voor het kabinet is dat ze hiermee de Kamer misschien wat gunstiger stemmen morgen in dat belangrijke debat over de coronamaatregelen. Want de Tweede Kamer heeft al vaker aangedrongen op het sneller vaccineren van ouderen."

Reacties op de inperking bezoekersaantal thuis

- **Sebastiaan den Breejen (45) uit Hardinxveld** is kritisch op de bezoekbeperking: "Dat bezoek wordt beperkt naar één iemand is voor mij ingrijpende dan de avondklok. [...] Dat ik 's avonds het huis niet uit kan, daar valt nog mee te leven. Maar je hebt toch wat sociale contacten nodig, een uitlaatklep. [...] Ik hoop dat het kabinet begrijpt dat zo'n beperking niet alleen voor een mensens als ik vervelend is, maar ook voor mijn moeder van 81 die nog 'op d'r eigen' in een aanleunwoning woont. Vaak gaat mijn zus 's morgens even langs en ik dan 's middags. Dat mag niet meer. Even met mijn partner wat klusjes voor haar doen mag ook niet meer."
- **Hoogleraar psychologie Paul van Lange (VU)** vindt het 'zonneklaar' dat een nog verdere beperking van de sociale contacten schadelijk is. Hij snapt dat het kabinet moet reageren op de situatie, "maar wat mij wel zorgen baart, is dat de komende tijd voor de meest kwetsbare mensen een heftige beproeving wordt." Van Lange doelt op een grotere groep mensen die al psychologische klachten hebben of depressief zijn. "Somerheid zorgt er meestal voor dat je je nog verder terugtrekt, en dat pakt zelden goed uit. Onderzoek wijst uit dat mensen die weinig contact hebben en eenzaamheid ervaren ook fysiek minder gezond zijn." Mensen blijken vooral sociale contacten in tweetallen op prijs te stellen, stelt Van Lange. Daarom is zijn advies: spreek één op één af. In het echt, maar ook aan de telefoon of via een videoverbinding. Ook: pas je dagritme aan op de avondklok. Sta eerder op en borrel aan het einde van de middag al met een vriend of vriendin. "Gezamenlijk lachen is een belangrijke vorm van interactie die energie geeft."

Reacties op de inperking bezoekersaantal begrafenis/crematie

- **Begravenisonderneemer Caroline van Weede-van den Broek** is 'blij' met deze maatregel. "Van mij had het wel naar 30 personen gemogen. [...] Uiteraard niet voor de families, begrijp me niet verkeerd. Maar in een tijd waarin een nog besmettelijker virus rondgaat, moet je niet in één ruimte gaan zitten met zo veel mensen. [...] "Ik voel me soms net een politieagent. Dan moet je tegen verdrietige mensen zeggen dat ze afstand moeten bewaren. Dat is bijna niet te doen." Ook **branchevereniging BGNU** pleit voor terughoudend met uitnodigingen tijdens begrafenissen of crematies.

Opiniepeilingen

- Uit **onderzoek van het Trimbos-instituut** blijkt dat een deel van de psychische hulpverleners kampt met een verminderde psychische en lichamelijke gezondheid. Meer dan de helft van de ondervraagden kon tijdens de eerste golf niet de zorg bieden die nodig was. Een combinatie van onduidelijkheid over protocollen en de verhoogde werkdruk door zieke collega's zorgde dat de eigen gezondheid en functioneren achteruit gingen. "De klachten van ggz-professionals, verpleegkundigen, verzorgenden en sociaal werkenden zijn vergelijkbaar met wat IC-personeel ervaart tijdens de coronacrisis", zei **programmahoofd epidemiologie Derek de Beurs** van het Trimbos-instituut.

Wat is de 'taal van de straat'?

- 'Een nieuw woord; de avondklokhond', aldus NOS.